

Handläggare
Linda Folke
08-508 335 64
Malin Salemyr
08-508 327 06

Till
Utbildningsnämnden
2021-08-26

Rapport om skolors arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Återrapportering av uppdrag

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner redovisningen av uppdraget om översyn av sex- och samlevnadsundervisningen i stadens skolor.
2. Utbildningsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att vidareutveckla stödet i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Niclas Westin
Avdelningschef

Lee Orberson
Grundskoledirektör

Joachim Håkansson
Gymnasiedirektör

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har gett utbildningsnämnden i uppdrag att genomföra en översyn av sex- och samlevnadsundervisningen. Översynen har genomförts som en studie på ett urval grund- och gymnasieskolor. På samtliga skolor framkommer flera exempel på att lärarna i olika utsträckning integrerar sex- och samlevnadsundervisning i sin respektive ämnesundervisning. Många lärare känner sig trygga i arbetet. Översyn visar samtidigt att det varierar mellan skolorna i vilken utsträckning de anser sig erbjuda en sex- och samlevnadsundervisning av god kvalitet.

Flera utvecklingsområden har identifierats för utvecklingsarbetet, bland annat behövs tydliga förväntningar på det samlade uppdraget inom sex- och samlevnadsundervisningen. Arbetet med sexualitet, samtycke och relationer behöver hållas ihop med skolans värdegrundsarbete. Inom grundskole- och gymnasieavdelningarna

finns ett stödmaterial anpassat för olika årskurser och skolformer. I enlighet med uppdraget om att särskilt informera om sex och samlevnad med fokus på samtycke i stadens skolor planerar förvaltningen att under hösten genomföra en kampanj riktad till skolor och elever. Förvaltningen kommer även fortsatt att informera skolorna om förändringarna i läroplanerna och att medel går att söka för att utveckla arbetet med undervisning inom området sexualitet, samtycke och relationer.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner redovisningen av översynen och ger förvaltningen i uppdrag att vidareutveckla stödet, i enlighet med detta tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har gett utbildningsnämnden i uppdrag att under 2021 genomföra en översyn av sex- och samlevnadsundervisningen i stadens skolor i syfte att säkerställa kvalitet och likvärdighet.

Ärendet

Förvaltningen har genomfört översynen som en studie på ett urval av stadens grund- och gymnasieskolor. Det inkluderar en bredd av årskurser och gymnasieprogram liksom grund- och gymnasiesärskola.

Förvaltningens översyn visar att det varierar mellan skolorna i vilken utsträckning de anser sig erbjuda en sex- och samlevnadsundervisning av god kvalitet. På samtliga skolor framkommer flera exempel på att lärarna i olika utsträckning integrerar sex- och samlevnadsundervisning i sin respektive ämnesundervisning. Många lärare känner sig trygga i arbetet. Kvaliteten på undervisningen påverkas ytterst av lärarnas medvetenhet om uppdraget, i vilken omfattning lärarna bottnar i frågorna kring kunskapsområdet liksom i vilken utsträckning delar av området är en integrerad del av skolans värdegrundsarbete.

Det framkommer att det finns en utmaning med ett övergripande och brett kunskapsområde som sex och samlevnad, som förväntas genomsyra all undervisning och där alla lärare förväntas ta ansvar. Kvaliteten är i det avseendet avhängigt i vilken utsträckning det finns en tydlighet kring uppdraget liksom av att det finns förutsättningar för att skapa delaktighet och samsyn kring vad uppdraget innebär för den egna skolan. Några av skolorna har fungerande former för ett sådant arbete, men flertalet skolor ser anledning att utveckla det.

Flera utvecklingsområden har identifierats. Det behövs tydliga förväntningar på det samlade uppdraget inom sex- och samlevnadsundervisningen och på att det är en del i skolans värdegrundsarbete. Det behövs också strategier för hur olika delar inom området tas omhand, såsom att klargöra delaktighet, ansvarsfördelning, fördelning av kompetens och eventuella stödbehov. Här kan i många fall skolans elevhälsopersonal i högre grad användas strategiskt och fungera konsultativt. Lärarna behöver få fördjupa sig i vad uppdraget innebär för den egna undervisningen och diskutera undervisningens planering utifrån ett normkritiskt förhållningssätt.

Översynen visar exempel på att beviljande medel för de skolor som sökt medel för att utveckla arbetet inom sexualitet, samtycke och relationer, bidrar till att sätta fokus på kunskapsområdet liksom att stärka skolornas kompetens inom områdena.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av avdelningen för utveckling och samordning i samverkan med grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 17 augusti 2021. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 18 augusti 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förändringar i läroplanerna för sex- och samlevnadsundervisningen sker inför höstterminen 2022. Området byter namn till ”sexualitet, samtycke och relationer” och tydliggör hur undervisningen behöver sättas in i ett större perspektiv som fokuserar än mer på jämställdhet och maktstrukturer. Läroplansändringen och den framtagna rapporten pekar på ett behov av att fortsätta vidareutveckla skolornas pågående arbete inom området, vilket kommer att ske med stöd från central förvaltning.

Grund- och gymnasieskolorna har ett pågående arbete kring värdegrund, där normkritik, våldsprevention och området sexualitet, samtycke och relationer vävs in. Ett trettiotal skolor¹ kommer under läsåret 2021–2022 att jobba med de våldsförebyggande programmen Mentorerna i våldsprevention (MVP) och Agera tillsammans. Detta är två manualbaserade program med fokus på att

¹ Främst grundskolor, men även gymnasieskola och gymnasiesärskola.

förebygga mäns och pojkars våld och att mobilisera elever och personal att agera och vilja göra skillnad när de ser eller hör att någon utsätts för kränkningar eller våld. Programmen inkluderar samtal och diskussioner kring samtycke, sexuella trakasserier, HBTQ, normer och sexuellt våld. Tio gymnasieskolor har sökt och beviljats medel för att särskilt arbeta med normkritik, värdegrund och samtycke, två av dessa skolor kommer att delta i MVP. Därutöver arbetar flera gymnasieskolor med olika frågor kopplat till värdegrundsarbete.

Inom grundskole- och gymnasieavdelningarna finns ett stödmaterial kring sexualitet, samtycke och relationer anpassat för olika årskurser och skolformer. Materialet inkluderar även områden som tillkommer i den kommande läroplansförändringen från hösten 2022 gällande undervisningen i sexualitet, samtycke och relationer, såsom hedersrelaterat våld och förtryck och arbete med att samtala om pornografins påverkan på barn och unga.

Arbetet med sexualitet, samtycke och relationer behöver hållas ihop med skolans värdegrundsarbete. Förvaltningen kommer att ta fram en handlingsplan mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck utifrån stadens program². Där kommer också en del av skolans roll vara att utveckla arbetet inom området sexualitet, samtycke och relationer.

I enlighet med uppdraget om att särskilt informera om sex och samlevnad med fokus på samtycke i stadens skolor planerar förvaltningen att under hösten genomföra en kampanj riktad till skolor och elever gällande samtycke och ömsesidighet. Bland annat planeras kommunikation via sociala medier samt i tryckt media riktad till personal. Även utbildningstillfällen inom området sexualitet, samtycke och relationer kommer att erbjudas.

Förvaltningen kommer även fortsatt att informera skolorna om att medel går att söka från central förvaltning för att utveckla arbetet med undervisning inom området sexualitet, samtycke och relationer.

Arbetet med att informera rektorer om förändringarna i läroplanerna har påbörjats under våren inom grundskolan. Flera insatser planeras under 2022 i samband med att de nya läroplanerna införs till höstterminen 2022, både för grundskolan och för gymnasieskolan.

² Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025.

Läroplansförändringarna har hittills mottagits positivt då det tydliggör en riktning där begrepp som samtycke och relationer synliggör kopplingen till värdegrundsuppdraget och därmed allas ansvar på skolan. Det uttrycks en förhoppning om att läroplansförändringarna på det sättet ska fungera som ett avstamp i det som flertalet av skolorna ger uttryck för behöver utvecklas.

Förvaltningen anser att ovanstående insatser och stöd bidrar till att utveckla undervisningen kring sexualitet, samtycke och relationer.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Förslaget om fortsatta insatser bedöms ha positiva konsekvenser och effekter för eleverna. Förslaget har även positiva effekter för lärarna genom ökad kunskap inom området. Förslaget innebär inga skillnader baserat på kön och bedöms därför inte leda till några negativa konsekvenser utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Stödet inom området syftar till att stärka skolornas jämställdhetsarbete, och på så sätt verka för att främja elevernas förutsättningar att göra medvetna och självständiga val.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner redovisningen av översynen och ger förvaltningen i uppdrag att vidareutveckla stödet, i enlighet med detta tjänsteutlåtande.

Bilaga

Rapporten ”Skolors arbete med sex- och samlevnadsundervisning”